

ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ГЕОЕКОНОМІЧНОЇ ФРАГМЕНТАЦІЇ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ СОЦІОСИСТЕМ

Попович Анастасія Леонідівна

здобувачка III курсу,

Ужгородський національний університет

Сучасна світова фінансова система переживає етап фундаментальної перетрансформації, зумовленої процесами геоекономічної фрагментації та поступовим відходом від моноцентричної моделі міжнародних відносин. Умови безпрецедентних глобальних викликів – від системних безпекових криз до санкційних протистоянь – змушують банківські установи переглядати традиційні стратегії транскордонної діяльності та механізми управління ризиками. За цих обставин банківський сектор перестає бути лише фінансовим посередником, перетворюючись на ключовий елемент економічного суверенітету та безпекової архітектури держав, що потребує нових підходів до забезпечення стійкості національних фінансових соціосистем.

Паралельно із геополітичними зрушеннями, стрімка діджиталізація та впровадження інноваційних фінансових технологій, таких як цифрові валюти центральних банків та децентралізовані фінанси, формують нову цифрову архітектуру ринку. Трансформація банківських систем у цьому контексті спрямована на пошук балансу між технологічною відкритістю та кібербезпекою, а також на створення альтернативних платіжних систем, незалежних від глобальних монополій. Дослідження цих процесів є критично важливим для розробки стратегій адаптації банківського сектору до умов нової мультиполярної реальності, де цифрові активи стають інструментом конкуренції за глобальне лідерство.

Дослідженням питань трансформації банківських систем у контексті глобальних викликів та цифрових інновацій займається широке коло науковців, серед яких провідне місце посідають українські вчені: С. Аржевітін, О. Береславська, А. Даниленко, В. Міщенко, Л. Кузнецова та ін., у працях яких акцентовано увагу на адаптації вітчизняного фінансового сектору до стандартів ЄС та викликів воєнного стану. Серед зарубіжних дослідників фундаментальний внесок у розуміння геоекономічної фрагментації та майбутнього грошових систем зробили С. Айяр (S.Aiyar), К. Боріо (C.Borio), К. Гудхарт (K.Goodhart), Б. Ейхенгрін (B.Eichengreen) та ін., чії праці висвітлюють еволюцію банківського посередництва в умовах зміни світового монетарного порядку.

Сучасна геоеконімічна фрагментація провокує радикальну перебудову архітектури кореспондентських відносин, де банківські установи вимушені функціонувати в умовах високої невизначеності та жорсткого санкційного тиску. Як зазначають науковці, розпад глобальних фінансових зв'язків призводить до формування замкнених платіжних блоків, що суттєво підвищує трансакційні витрати та вимагає від банків перегляду традиційних моделей ліквідності [3, с. 12].

У цьому контексті, український банківський сектор демонструє унікальний досвід адаптації, де, за твердженням С. Аржевітіна, пріоритетом стає не лише стабілізація операційної діяльності, а й розбудова нових каналів взаємодії з міжнародними фінансовими інституціями в умовах воєнних ризиків [1, с. 14].

Процес деглобалізації змушує банки впроваджувати багаторівневі системи санкційного комплаєнсу, які інтегруються безпосередньо у цифрові платформи розрахунків. Зміна світового демографічного та інфляційного ландшафту створює додатковий тиск на капітал банків, змушуючи їх шукати альтернативні альянси для проведення міждержавних платежів поза межами традиційних монопольних систем [5, с. 184].

Формування таких нових платіжних конгломератів стає формою захисту від екстериторіальних санкцій та інструментом збереження доступу до стратегічних ринків у мультиполярному світі.

Цифрова трансформація стає технологічною відповіддю на кризу довіри у міжнародних кореспондентських мережах. Згідно з дослідженнями К.Боріпо, цифрові валюти центральних банків здатні спростити ланцюги платежів, мінімізуючи роль посередників і знижуючи ризики блокування активів на іноземних рахунках [4, с. 22]. Цей напрям корелює зі стратегічними цілями вітчизняного регулятора, адже впровадження «е-гривні» розглядається як інструмент посилення прозорості та безпеки транскордонних операцій у новій архітектурі міжнародних відносин.

Впровадження цифрових валют центральних банків (CBDC) постає не лише як технологічна модернізація платіжного простору, а як фундаментальний інструмент захисту національного монетарного суверенітету в умовах геоеконімічної фрагментації.

Так, згідно з дослідженнями К.Боріо, перехід до цифрових форм грошей центрального банку дозволяє державам зберегти контроль над грошовим обігом у цифровій екосистемі, де децентралізовані активи та приватні стейблкоїни створюють ризики для ефективності монетарної трансмісії [4, с. 19]. Впровадження цифрового євро чи юаня розглядається в цьому контексті як стратегічна відповідь на домінування іноземних технологічних платформ, що забезпечує безперебійність внутрішніх розрахунків незалежно від зовнішньополітичної кон'юнктури.

Особливе місце в цій архітектурі посідає проект «е-гривні», який в українському контексті є елементом посилення фінансової безпеки та прозорості.

Як зазначають О. Данилевська та В. Стеценко, цифрова гривня має стати базою для інтеграції вітчизняної платіжної інфраструктури в європейський фінансовий простір, одночасно виступаючи запобіжником проти викликів нової архітектури міжнародних відносин [2, с. 52].

Реалізація цього проекту, за підтримки Стратегії НБУ до 2025 року, спрямована на створення гнучкого платіжного інструменту, який забезпечує прямий доступ громадян до ліквідності центрального банку, мінімізуючи ризики кіберзагроз та операційних збоїв у банківському секторі.

Розвиток CBDC також формує передумови для створення нових архітектурних рішень у транскордонних розрахунках, що дозволяють обходити традиційні кореспондентські мережі.

Дослідники підкреслюють, що сумісність різних цифрових валют може стати основою для формування багатополярної платіжної системи, яка зменшує залежність від єдиної резервної валюти та підвищує стійкість глобальних соціосистем до зовнішніх шоків [3, с. 25].

Отже, трансформація банківських систем у сучасних умовах є об'єктивною відповіддю на кризу глобальної фінансової архітектури та перехід до геоекономічної фрагментації. Здійснене дослідження підтверджує, що традиційні моделі банківського посередництва втрачають свою універсальність, поступаючись місцем стратегіям, орієнтованим на зміцнення національного фінансового суверенітету та розбудову автономних платіжних альянсів. Встановлено, що ключовим фактором стійкості банків у новій реальності стає не лише адаптація до санкційного комплаєнсу, а й здатність інтегруватися у багаторівневі цифрові екосистеми, які забезпечують безперервність транскордонних операцій у мультиполярному світі.

Список використаних джерел:

1. Аржевітін С. М. Трансформація банківської системи України в умовах глобальних викликів. *Економіка та праця*. 2023. № 4. С. 12–18.
2. Данилевська О. М., Стеценко В. В. Цифрові валюти центральних банків як інструмент нової архітектури міжнародних розрахунків. *Фінансовий простір*. 2024. № 1 (53). С. 45–59.
3. Aiyar S., Pyina A. Geo-economic Fragmentation and the Future of the International Monetary System. *IMF Working Papers*. 2023. Vol. 23. No. 201. 34 p.
4. Borio C. The digital currencies of central banks and the future of the monetary system. *BIS Quarterly Review*. 2024. March. P. 15–28.
5. Goodhart C., Pradhan M. *The Great Demographic Reversal: Ageing Societies, Waning Inequality, and an Inflation Revival*. London : Palgrave Macmillan, 2020. 272 p